

*Лук'янчиков Є. Д.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри інформаційного права та
права інтелектуальної власності
Національного технічного
університету України «КПІ»*

*Лук'янчиков Б. Є.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та судової
медицини Національної академії
внутрішніх справ*

ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ – ЗАСІБ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ

Проведено порівняльний аналіз норм КПК України 1960 р. та чинного КПК. Висвітлено окремі види пред'явлення особи для впізнання та висловлено пропозиції щодо удосконалення норм КПК України.

Ключові слова: слідчі (розшукові) дії, пред'явлення для впізнання, види пред'явлення для впізнання, підстави для пред'явлення для впізнання, пред'явлення для впізнання поза візуального спостереження.

Проводиться сравнительный анализ норм КПК Украины 1960 г. и действующего УПК. Формулируются предложения по совершенствованию норм УПК Украины.

Ключевые слова: следственные (розыскные) действия, предъявление для опознания, виды предъявления для опознания, основания предъявления для опознания, предъявление для опознания в условиях, исключающих визуальное наблюдение опознающего опознаваемым.

Сучасна злочинність характеризується змінами не лише в кількісному, а більшою мірою в якісному відношенні. З'являються нові види злочинів (взяття заручників, терористичні акти, вбивства на замовлен-

ня, комп'ютерні злочини, розкрадання в фінансово-кредитній сфері, корупція), зростає корисливо-насильницька спрямованість, дії злочинців стають жорстокими та зухвалими, підвищується професіоналізм і організованість злочинців.

Своєчасне виявлення та розслідування таких злочинів потребує оснащення правоохоронних органів адекватними засобами отримання інформації. Зважаючи на об'єктивні обставини, що характеризують стан злочинності та ефективність боротьби з нею, чинний КПК України суттєво розширив засоби пізнавальної діяльності для отримання необхідної інформації про обставини злочину та особу, яка його вчинила. Введено новий інститут негласних слідчих (розшукових) дій та відбулися певні зміни правового регулювання традиційних засобів інформаційного забезпечення розслідування. Однією з таких слідчих (розшукових) дій є пред'явлення для впізнання. Її відносять до групи вербальних слідчих дій для отримання інформації про ідеальні відображення, носієм яких є людина.

Можливість впізнання людиною різноманітних об'єктів матеріального світу, які якимось чином пов'язані з подією злочину, з давніх часів використовується в розслідуванні злочинів. Психологічний процес впізнання об'єктів, які людина бачила раніше використовується під час проведення слідчих (розшукових) дій, а також в процесі оперативно-службової діяльності правоохоронних органів. Пред'явлення об'єктів для впізнання може використовуватися як тактичний прийом під час проведення допиту. Впізнання може відбутися під час проведення обшуку, коли до участі у ньому запрошують осіб (потерпілих, свідків), які добре знають ознаки розшукуваних об'єктів. Впізнання, як психологічний прийом, використовується під час проведення слідчого експерименту у вигляді перевірки показань на місці тощо.

Тривалий час впізнання розглядали як особливу форму допиту свідка та вважали, що присутність понятих не змінює його процесуальну природу [1, с. 317]. В процесі тривалих дискусій науковці обґрунтували самостійний характер впізнання та переконливо довели, що його не можна розглядати як одну із форм допиту [2, с. 4–5]. У подальшому розро-

блені криміналістами тактичні прийоми, рекомендації та пізнавальні операції щодо проведення впізнання набули значення самостійної слідчої дії та були закріплені у кримінально-процесуальних кодексах ряду країн (ст. 174–176 КПК України 1960 р.). Подальші наукові дискусії, до прийняття нового КПК України 2012 р., сприяли з'ясуванню питань про види та об'єкти пред'явлення для впізнання, суб'єктів впізнання, забезпечення безпеки особи, яка впізнає тощо. На відміну від попереднього, чинний КПК України доповнено статтею, яка визначає порядок пред'явлення трупа для впізнання (ст. 230 КПК), а у назві статті «пред'явлення предметів для впізнання» замінено на «пред'явлення речей для впізнання». Певні зміни внесено і у зміст названих норм, що не сприяє однозначному їх сприйняттю та розумінню. Так, у ч. 1 ст. 174 КПК України 1960 р. чітко та однозначно зазначено, що особу, якій треба пред'явити для впізнання певний об'єкт, спочатку треба допитати. В чинному КПК (ст. 228) допит як слідчу (розшукову) дію замінено на невідоме опитування. Незважаючи на те, що у подальшому за результатами опитування складають протокол, це не знімає невідомості, на що звертає увагу О. В. Лушкатов [3, с. 112]. Опитування є методом отримання інформації, який може застосовуватися при проведенні не лише допиту, а й інших слідчих (розшукових) дій (огляду, обшуку, освідчення тощо). Зважаючи на це, у ч. 1 ст. 228 КПК має бути чітко зазначено, що перед пред'явленням об'єктів для впізнання, особу, якій їх будуть пред'являти необхідно допитати.

На певну термінологічну неточність щодо визначення об'єктів пред'явлення для впізнання звертає увагу І. І. Котюк. Він зазначає, що, по-перше, з позиції законодавця поняття «особи» і «предмети» не є синонімами. По-друге, законодавець не вказує на можливість пред'явлення для впізнання тварин та їх трупів, які не є предметами, що фактично виключає можливість їх процесуального впізнання,

хоча на практиці воно здійснюється [4, с. 253]. До наведеного можна додати, що законодавець не згадує птахів, яких також можуть пред'являти для впізнання, ділянки місцевості, приміщення та будь-які інші об'єкти матеріального світу.

Автори коментаря до ст. 229 КПК України ведуть мову про можливість пред'явлення для впізнання речей, предметів, та тварин [5, с. 473–474], а про птахів та інші об'єкти також не згадують. Подібну ситуацію навряд чи можна віднести до недоліків. Скоріше це є свідченням можливості пред'явлення для впізнання будь-яких об'єктів матеріального світу, які виходять за межі тих, що відносяться до речей або предметів. Разом з тим вони перебувають у зв'язку з обставинами розслідуваного злочину, а їхнє встановлення має значення для з'ясування його обставин. Навести вичерпний перелік речей і предметів у КПК надзвичайно складно, з часом він буде доповнюватися новими матеріальними утвореннями, а тому доцільно вести мову про пред'явлення для впізнання об'єктів матеріального світу. Виділення в окремі норми порядку пред'явлення для впізнання особи або трупа обумовлюється специфікою таких об'єктів і заслуговує на підтримку. На розгляді окремих аспектів пред'явлення особи для впізнання слід зупинитися докладніше.

Відповідно до чинного КПК можна виділити пред'явлення особи для впізнання у натуральному вигляді та за його зображеннями (фотознімки, матеріали відеозапису). Пред'явлення особи для впізнання може проводитись за анатомічними (зовнішній вигляд і прикмети особи) та функціональними (голос, хода) ознаками (ч. 1, 9 ст. 228 КПК). Оскільки в ст. 174 КПК України 1960 р. мова йшла тільки про зовнішній вигляд і прикмети особи, можливість пред'явлення її для впізнання за функціональними ознаками ставилась під сумнів, незважаючи на те, що на практиці проводилось. Впізнання може відбуватися в процесі безпосереднього контакту впізнаючого з особами,

яких пред'являють для впізнання або поза візуальним та аудіоспостереженням з боку особи, яку пред'являють для впізнання. Впізнання за голосом у будь-якому випадку повинно здійснюватися поза візуальним контактом між особою, що впізнає, та особами, які пред'явлені для впізнання (ч. 9 ст. 228 КПК).

Пред'явлення для впізнання є видом криміналістичної ідентифікації за ідеальним відображенням (образом у думці) об'єкта (особи, речі тощо). Суб'єктом ідентифікації виступає людина, яка сприймала той чи інший об'єкт, запам'ятала його (зберегла у пам'яті його мислений образ) і може впізнати, якщо побачить знову. Саме мислений образ слід розглядати ідентифікуючим об'єктом, а не свідка, потерпілого, підозрюваного як вважає В. О. Образцов [6, с. 279].

Будучи слідчою (розшуковою) дією, для її проведення потрібні відповідні підстави. Фактичною підставою пред'явлення для впізнання слід розглядати наявність у слідчого відомостей процесуального та непроцесуального характеру, які дозволяють дійти висновку, що особа безпосередньо сприймала певні обставини злочину, запам'ятала їх і може впізнати, якщо побачить знов. Перед проведенням даної слідчої (розшукової) дії особу, яка сприймала та запам'ятала іншу особу необхідно допитати. В ході допиту з'ясовують зовнішній вигляд і прикмети особи, а також обставини, за яких відбувалося сприйняття, що знаходить докладне відображення у протоколі. Інколи допитуваний заявляє, що не пам'ятає зовнішні ознаки особи і не може описати її прикмети. Слідчому необхідно з'ясувати причину цього. Для людини, яка не володіє спеціальними навичками описати зовнішні ознаки особи яку сприймала завдання психологічно більш складне, ніж сам процес впізнання. У таких ситуаціях рекомендується перенести слідчу дію на деякий час. Після відпочинку нервові клітини відновлять свою нормальну роботу, порушену в результаті стресу, перенапруження, і тимчасово забуте може бути відтворене

знов [7, с. 383]. Подібна рекомендація за-слуговує на підтримку, а ситуацію можна вважати сприятливою. Проте трапляються ситуації, коли і після відпочинку допитуваний не може назвати ознаки особи, але впевнено стоїть на тому, що впізнає її, якщо побачить.

Законодавець, а за ним і автори, що коментують дану статтю, пропонують таке вирішення цього питання. Якщо особа заявляє, що не може назвати прикмети, за якими впізнає особу, проте може впізнати її за сукупністю ознак, у протоколі зазначається, за сукупністю яких саме ознак вона може впізнати особу ч. 1 ст. 228 КПК. Подібна редакція викликає певні сумніви. Якщо особа, з будь-яких обставин, не може назвати прикмети того, кого спостерігала, яким чином вона може назвати сукупність таких ознак, за якими її впізнає.

При формулюванні даного правила, на наш погляд, автори намагалися врахувати положення науки психології про те, що впізнавання людини людиною має різні психологічні механізми. Відповідно до цього розрізняють два види впізнавання – симультанне (синтетичне) та сукцесивне (аналітичне). Перше відбувається в результаті миттєвого співпадіння образу з еталоном, що зберігається в пам'яті. При цьому особа не називає окремих ознак, за якими відбулося впізнавання. Сукцесивне впізнавання відбувається шляхом виявлення та порівняння ознак об'єкта, що пред'являють з ознаками образу, що зберігається в пам'яті. В таких випадках впізнаючий надає відомості про зріст, вік, овал обличчя, колір волосся, інколи і очей, форму носа, підборіддя тощо. Експериментальні дані, зазначає О.Р. Ратінов, свідчать про те, що найбільше розповсюдженою та надійною є перша форма впізнавання, тобто симультанна, коли допитуваний не може вказати окремі прикмети особи, що вчинила злочин, проте впевнено заявляє, що може її впізнати, якщо побачить [8, с. 263]. Мабуть саме це мали на увазі автори, формулюючи дану норму. Проте на практиці,

на угоду сумнівній вимозі закону, як зазначає В.Г. Гончаренко, відбуваються дивні дива з фіксацією у протоколі допиту «вимучених» і «підігнаних» прикмет у вигляді їх сукупності [9, с. 180–185].

Недостатньо чітко визначена у законі вимога щодо умов пред'явлення для впізнавання призводить до того, що окремі науковці не виявляють послідовності у вирішенні даного питання. Так, коментуючи положення ст. 228 КПК автори зазначають, що пред'явлення для впізнавання можливе лише за наявності такої умови як «б) особа, яка впізнає, має можливість відтворити хоча б основні індивідуально-визначені ознаки і впізнати особу чи об'єкт, який вона спостерігала». Це свідчить про намагання автора тлумачити норму на угоду законодавцю, а не встановлених наукою психологією об'єктивних закономірностей психологічного процесу впізнавання людиною об'єктів матеріального світу, які вона сприймала та запам'ятала. Підтвердженням цьому є викладена на наступній сторінці думка про те, що «коли допитуваний заявляє, що він не може описати ознаки об'єкта, або забув їх, хоч в минулому спостерігав його, але може впізнати, якщо йому його покажуть, то такий допитуваний може виступати в ролі особи, яка впізнає» [5, с. 468, 469].

У зв'язку із цим ч. 1 ст. 228 КПК підлягає корегуванню. Її другу половину слід викласти у такій редакції «Пред'явлення для впізнавання може проводитися у випадку, коли особа впевнено заявляє про можливість впізнати іншу особу, але не може назвати її прикмети. Після впізнавання особа вказує, за якими ознаками це відбулося, що відображається у протоколі». Коли впізнаючий побачить особу, він може точніше описати ознаки, за якими відбулося ототожнення, а також вказати на ознаки, які були під час сприйняття і відсутні під час пред'явлення для впізнавання, або на ті, яких раніше не було (татування, борода, вуса тощо).

Готуючись до пред'явлення для впізнавання, слідчий також має враховувати

обстановку і умови, в яких воно буде проводитись. Це психологічно впливає на особу, яка впізнає, відновлюючи у неї асоціативні зв'язки спостереження і сприйняття та допомагає у пригадуванні нею того, що вона раніше спостерігала [10, с. 87]. Створення сприятливих умов проведення пред'явлення для впізнання та дотримання нормативних приписів сприятиме результативності даної слідчої дії. Проте на практиці, зазначає В.І. Фаринник, не завжди дотримується така обов'язкова умова, як пред'явлення осіб, які не мають різких відмінностей у віці, зовнішності та одязі. Нерідко особи, яких запрошує слідчий для участі у цій слідчій дії, мають зовні охайний вигляд, а в особи, яка підозрюється у вчиненні злочину та яку доставляють із слідчого ізолятору для проведення впізнання, відсутні шнурки та ремінь, голова поголена, є інші характерні ознаки, що свідчать про її перебування у місцях попереднього ув'язнення (інколи навіть забували зняти наручники). Подібні обставини недвозначно «натякають» свідку або потерпілому щодо суб'єкта «правильного» впізнання [11, с. 8].

Особу, пред'являють для впізнання разом з іншими особами тієї ж статі, яких має бути не менше трьох і які не мають різких відмінностей у віці, зовнішності та одязі (ч. 2 ст. 228 КПК). При підборі статистів слід звертати увагу не на їх вік за документами, а на те, як вони виглядають, користуючись при цьому рекомендаціями про складання словесного портрету особи, слушно зазначає І.В. Кубарев. У той же час в КПК мова іде не про схожість осіб, яких пред'являють, а про те, щоб вони не мали суттєвих відмінностей [12, с. 166, 167]. Схожість об'єктів, які пред'являють для впізнання може негативно вплинути на впізнаючого і призвести до помилкового висновку.

Зазвичай пред'явлення для впізнання відбувається в умовах, коли впізнаючому доводиться зустрічатися віч-на-віч із злочинцем. Ідентифікація особи під час її безпосереднього сприйняття може

справити суттєвий психологічний вплив на підозрюваного та спонукати його до надання правдивих та повних показань про обставини злочину. Проте при цьому слід враховувати, що в психологічному плані для потерпілого чи свідка участь у такій слідчій (розшуковій) дії – складне завдання. При розслідуванні розбійних нападів, зазначає А. А. Баркар, особа може відчувати почуття страху, побоювання та невпевненості, оскільки зухвалість та агресивність таких злочинців свідчить про рівень небезпеки злочинців [13, с. 15–17].

В ряді випадків потерпілі і свідки вважають, що підозрюваного будуть спостерігати приховано, щоб він їх не побачив. Таке ставлення впізнаючого до майбутньої участі у слідчій дії пояснюється тим, що не кожна особа психологічно готова до подібної зустрічі, на що можуть впливати стан здоров'я, стать, вік, залежність від злочинця тощо. Людина може злякатися і заявити, що серед представлених осіб не має того, кого бачила під час злочину. Практиці відомі випадки, зазначає З.І. Мітрохіна, коли потерпілі боялися увійти в приміщення, де було підготовлене пред'явлення для впізнання, незважаючи на наявність охорони, уникаючи зустрічі з насильником або іншим злочинцем [14, с. 45]. Саме тому з метою забезпечення безпеки такої особи, впізнання може проводитись в умовах коли особа, яку пред'являють для впізнання, не бачить і не чує особи, яка впізнає, тобто поза її візуальним та аудіоспостереженням ч. 4 ст. 228 КПК.

При пред'явленні для впізнання у такому порядку, зазначає П.В. Коляда, особа може виступати під псевдонімом, її справжні анкетні дані зберігатимуться не в матеріалах провадження, а окремо. Ці матеріали таємного характеру з обмеженим доступом, і підозрюваний, захисник не зможуть ознайомитися з ними [15, с. 9].

Деякі науковці вважають, що такий порядок пред'явлення для впізнання може мати місце лише у виняткових випадках, що зумовлені наявністю загрози

для особи, яка впізнає, з боку того, кого мають впізнавати чи його оточення. Ніякі інші обставини, окрім наявної загрози безпеці особи, не можна розглядати як приводи для проведення впізнання особи поза її візуальним та аудіоспостереженням [16, с. 502]. Про винятковість такого впізнання йшлося у ч. 4 ст. 174 КПК України 1960 р. У чинному КПК про винятковість такого впізнання не згадується, але воно допускається з метою забезпечення безпеки особи, яка впізнає. Постає питання про ступінь та характер загрози для впізнаючого, а також сукупність відомостей, що свідчать про неї, як підстави для рішення про пред'явлення для впізнання поза візуального спостереження. Чи достатньо для прийняття рішення про пред'явлення для впізнання поза візуального або аудіоспостереження заяви впізнаючого, що він боїться, чи з інших обставин не бажає зустрічатися віч-на-віч із злочинцем. У коментарі до КПК зазначається, що відомості про такі загрози можуть бути встановлені як процесуальним, так і оперативно-розшуковим шляхом, однак підтвердження безспірності факту існування загроз матеріалами кримінального провадження законодавець не вимагає [16, с. 502].

У вирішенні даного питання слід розглянути дві ситуації. По-перше, пред'явлення для впізнання поза візуального або аудіоспостереження, відповідно до п. б ст. 15 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» (надалі – Закон) може розглядатися як один із заходів, що забезпечує конфіденційність даних про особу, взяту під захист і потребує прийняття слідчим відповідного процесуального рішення.

Рішення про застосування заходів безпеки приймає слідчий у провадженні якого знаходиться кримінальне провадження. Приводом для прийняття рішення про вжиття заходів забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, членів їх сімей та близьких родичів може бути: а) заява учасника

кримінального судочинства, члена його сім'ї або близького родича; б) звернення керівника відповідного державного органу; в) отримання оперативної та іншої інформації про наявність загрози життю, здоров'ю, житлу і майну зазначених осіб. Підставою для вжиття заходів забезпечення безпеки особи є дані, що свідчать про наявність реальної загрози її життю, здоров'ю, житлу і майну.

За наявності відповідних приводів та підстав слідчий зобов'язаний їх перевірити і в строк не більше трьох діб, а у невідкладних випадках – негайно прийняти рішення про застосування або про відмову у застосуванні заходів безпеки, що знаходить відображення у мотивованій постанові, яку передає для виконання органу, на який покладено здійснення заходів безпеки. У такому випадку підставою для пред'явлення для впізнання поза візуального або аудіоспостереження є постанова слідчого про забезпечення безпеки учасника кримінального провадження.

По-друге, на що слушно звертається увага науковців, підстави пред'явлення особи для впізнання поза візуального або аудіоспостереження слід тлумачити поширювально. Пред'явлення для впізнання у такій формі може проводитися не лише для забезпечення фізичної безпеки впізнаючого, але і з метою запобігання психічного впливу, можливих процесуальних порушень із боку особи, яку впізнають [7, с. 386]. Виняткові випадки пред'явлення для впізнання у такій спосіб слід зробити загальним правилом, слушно зазначає В.Г. Гончаренко. Воно повністю забезпечує дотримання розроблених вимог науковості та надійності до проведення даної слідчої дії [9, с. 188]. Бажання впізнаючого про проведення даної слідчої дії поза візуального спостереження з боку особи, яку пред'являють для впізнання має знайти відображення в протоколі попереднього допиту з зазначенням мотивів такого клопотання. У протоколі пред'явлення для впізнання слідчий робить відмітку

про те, що воно проводилося поза візуального або аудіоспостереження з боку особи, яку пред'являли для впізнання.

Отже, пред'явлення для впізнання поза візуального та аудіоспостереження може мати місце у випадках: а) для забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні; б) потерпілі (свідки) не бажають зустрічатися віч-на-віч із злочинцем (його прибічниками); в) запобігання психологічного впливу (насилля) на свідків, потерпілих.

Пред'явлення для впізнання поза візуального спостереження з боку особи, яку впізнають відоме практиці здавна. Розроблені відповідні рекомендації організаційного й тактичного характеру. Пропонувалося розміщувати особу, яка впізнає за ширмою, або у затемненій частині приміщення де проводилася ця слідча дія, використовувати спрямовані джерела світла, маски для впізнаючого, транспортні засоби з тонованим склом. Кожен із цих прийомів мав свої переваги та недоліки, які слідчий мав враховувати при обранні одного із них. На сьогодні в переважній більшості правоохоронних органах обладнані спеціальні кімнати де можна проводити пред'явлення для впізнання, допити та інші слідчі (розшукові) дії. Таке приміщення розділене перегородкою із спеціального скла. Це дозволяє спостерігати з однієї половини усе, що відбувається на іншій половині і залишатися непоміченим для присутніх на іншій половині.

Проведення упізнання особи поза візуальним та аудіоспостереженням того, кого впізнають, як захід забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, має на меті нерозголошення відомостей про осіб, взятих під захист (забезпечення конфі-

денційності). Це вимагає від слідчого погодження ряду питань організаційного характеру з співробітниками підрозділу, що здійснює заходи безпеки. Їх участь у підготовці і проведенні даної слідчої дії дозволить забезпечити конфіденційність відомостей про особу впізнаючого, сприятиме створенню належної психологічної обстановки, яка буде виключати негативний вплив з боку особи, яку пред'являють для впізнання.

Оскільки слідчий або інша особа, яка проводить дану слідчу дію не може одночасно знаходитись у двох приміщеннях, для забезпечення контролю за її проведенням рекомендується залучати двох помічників слідчого або співробітників оперативного підрозділу. Самому слідчому краще знаходитись у приміщенні звідки буде проводитись спостереження за особами, які представлені для огляду впізнаючому. Слідчий буде мати можливість одночасно спостерігати за ситуацією, що відбувається в обох приміщеннях, управляти діями учасників слідчої дії та своєчасно реагувати на їх поведінку.

Процес і результати пред'явлення для впізнання відображають у протоколі де зазначають, що воно відбувалося поза візуального спостереження з боку особи, яку впізнавали, вказують умови, в яких воно проводилося. З протоколом ознайомлюють усіх учасників слідчої дії. Якщо слідча дія проводилася в межах заходів забезпечення безпеки учасників кримінального провадження, до протоколу вносяться змінені біографічні дані впізнаючого.

Порядок відеозапису пред'явлення для впізнання визначає слідчий. Отримані результати учасникам слідчої дії не демонструють, якщо за ними можна встановити особу, яка впізнавала, до часу, коли загроза її безпеці відпаде.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Строгович М. С.* Курс советского уголовного процесса / Отв. ред. Н. Н. Полянский. – М.: Изд-во АН СССР, 1958. – Т. 1. – 704 с.
2. *Кочаров Г. И.* Опознание на предварительном следствии / Г. И. Кочаров. – М., 1955. – 83 с.
3. *Лускатов О. В.* Проблемні аспекти повторного пред'явлення для впізнання / О. В. Лускатов // Актуальні питання теорії і практики криміналістичної науки. Матеріали Всеукраїнської науково-прак-

тичної конференції, присвяченої 50-річчю кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, 23 січня 2015 р. – К.: Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 111–114.

4. Котюк І. Основи теорії судового пізнання: навч. посібник для студентів юридичних факультетів / І. Котюк. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. – Ч. 1. Загальнотеоретичні аспекти. – 423 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Відп. ред.: С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. – Х.: Одіссея, 2013. – 1104 с.
6. Образцов В. А. Криміналістика: курс лекцій / В. А. Образцов. – М., 1996. – 448 с.
7. Кримінальний процес: підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін.; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шилю. – Х.: Право, 2013. – 824 с.
8. Ратинов А. Р. Судебная психология для следователей / А. Р. Ратинов. – М., 1967. – 290 с.
9. Гончаренко В. Г. Лекції з судової психології, читані в Академії адвокатури України / В. Г. Гончаренко. – К.: Академія адвокатури України, 2008. – 280 с.
10. Мельник О. В. Морально-правові засади провадження пред'явлення для впізнання / О. В. Мельник // Розкриття злочинів за новим Кримінальним процесуальним кодексом України: зб. матеріалів наук. – практ. конф. (Київ, 8 листоп. 2012 р.). – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2012. – С. 86–88.
11. Фаринник В. І. Забезпечення прав та свобод людини при доказуванні у кримінальному провадженні / В. І. Фаринник // Європейські стандарти кримінального судочинства: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Донецьк, 27 вересня 2013 р.). – Донецьк: ДЮІ МВС України, 2014. – С. 6–10.
12. Кубарев І. В. Проблеми проведення слідчих (розшукових) дій / І. В. Кубарев // Європейські стандарти кримінального судочинства: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Донецьк, 27 вересня 2013 р.). – Донецьк: ДЮІ МВС України, 2014. – С. 165–167.
13. Баркар А. А. Тактика пред'явлення для опознання при расследовании разбоев, совершенных на автотранспорте / А. А. Баркар // Інформаційне забезпечення розслідування злочинів: матеріали Міжнародного круглого столу (29 трав. 2015 р., м. Одеса). – Одеса: Юридична література, 2015. – С. 15–17.
14. Митрохина З. И. Использование данных психологии при производстве допроса / З. И. Митрохина. – К.: УМК ВО, 1990. – 52 с.
15. Коляда П. В. Окремі питання організації попереднього слідства в системі МВС України / П. В. Коляда // Використання сучасних досягнень науки і практики у підвищенні ефективності боротьби зі злочинністю: тези доповідей науково-практичної конференції (Київ, 30 березня 2000 р.). – К.: НАВСУ, 2000. – С. 3–15.
16. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. С. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – 1224 с.

Lukianchykov E., Lukianchykov B. The submission for identification – remedy of informational providing of the investigation.

It is indicated that the current the Criminal procedure Code widened essentially the means of the obtaining information about the circumstances surroundings the crime. It is exposed the institute of the non public investigatory (search) actions and some modifications concerning the regulation of the traditional investigatory (search) actions one of which is the submission of the objects for identification. This mean of the obtaining information is studied as a type of the criminalistics' identification by the ideal imaging saved in the memory of the person who perceived an object or other.

It is examined the objects that can be proposed for the identification, it is accented that this list cannot be limited or exhausted by the Criminal procedure Code's norms.

It is attended the definition of some regulations about the possibility of the submission for identification in the conditions when the person cannot give the object's characteristics but the person affirm the possibility to recognize him if he sees him one more.

It is exposed the justification and the order of the submission for identification without the visual observation of the concerned person. It is proposed to use more often this type of the submission for identification not only as a security mean of the participant of criminal procedure.

Keywords: *investigatory (search) actions, submission for identification, the justification of the submission for identification, the submission for identification without the visual observation.*

Стаття надійшла до редакції журналу 17.10.2015 р.